

Солун — чүглө коллективтиг пропагандист болгаш коллективтиг агитатор эвес, харын ол ышкаш коллективтиг организатор.

В. И. ЛЕНИН.

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда
Түндүк-Кавказ

1965 ч.
МАЙ

5

СРЕДА

№ 104 (6123).

Өртөө 2 көп.

ПАРТИЯНЫҢ КҮЧҮЛҮГ, ИДЕЙЛИГ ЧЕПСЭЭ

Бөгүн, Владимир Ильич Ленинниң үндөзүлгөсү боюнча массалык большевикчи солун «Правда» баштайгы үнүп эгелзенин чакчы болган байырлалы. Ленинниң генерал-полковник «Искреник» чаштанчысы марксизм-ленинизмниң тикелгелиг чалбыкын бистиң чурттуусуна кыпсып үндүргөн-биле казы совет партиянык массалык одагаларын чакырып калыптар.

Солун — чүглө коллективтиг пропагандист болгаш коллективтиг агитатор эвес, харын ол ышкаш коллективтиг организатор деп, улуг Ленинниң ханы утталыг өрөдиги боттандырышкан, бистиң улусчу партиянык совет кижилериниң өзүлүг чырытышы болуп турар. Бистиң партиянык совет кижилериниң принциптери болгаш чакырылган күүсүлүшкөн, марксизм-ленинизмниң идеяларының чырытылыг харын бүгү делегейге бүзүрөлдүг бадыткап турар.

Совет партиянык өзүлүг улусчу индир, партиянык күчүлүг, ыраңчып көр болгаш идеялыг чепсээ болдулар дээш СЭКП доктриналыг салып келген. Бо айтырыг амыг идеологиялык фронтуну шалыпчы күчү болушкан, партиянык XX болгаш XXII съездилериниң шийтпирлерин, СЭКП-ниң Программаның амыралга чедикшииниң боттандырышкан совет партиянык чон ортузунга пропагандист, агитатор болгаш организатор ролу улам күчүлүп турар.

Бистиң партиянык хөгжүлүшкөн Совет Союзунун Коммунист партиянык бүгү совет улустуң бистиң чурттуу коммунист ишчилерин тургузары дээш маддырыг демиселиниң төгүзүлүшү туура болушкан. Совет ишчилериниң экономиктиг хөгжүлүшкөн, культуруг амыралында—кайда-даа партияга амылданчыларының, хай саннык көдөз болгаш амылчы коррес-

пондентилериниң таланттыг үлүг-үзүзү база кирип турар.

Совет партияга дыма ескен болгаш улам-на калыбын турар. Чуртта партиянык турар солуннарнык болгаш журналдарнык чылда нити тиражи он сес миллион амыг. Он иштинде муң чеди чүс рэйн солунуру үнүп турар. Ол ышкаш, чыл бүрү миллион амыг коммунист, коммунистка турмага партиянык турарын айтыры өөрүнүчү.

Чонкуң хун бүрү дузалакчы, сүмелкичи болгаш коммунисттик болуп совет партиянык хөгжүлүшкөн бистиң республикадан безин тодаргай көргүзүп болуп. Тывада ан 3 республика солунуру, «Асбест дээш» деп хай тиражтык солун, «Улуг-Хем» деп чечен чогаал альманагы үнүп, оларнык нити тиражи улам өзүп турар. Республиканык ном үндүрер чери чыл бүрү хай-хай чаз номнары тыва болгаш орус дыларга партия үндүрүп турар. Бүдүрүлгө, албан организация, өөрөдиге черлеринде хай саннык хаз солунуру ында партия, совет, профсоюз болгаш комсомол организацияларының дайынчы дузалакчы болуп, коллективте муңаңчыларының үлгери калыбын турар. Республиканык чогуру өйүндө илеридип чалыдырынга база организатор болуп турар.

Бүгү чүвени кижиге, кижиниң чаагай чоруунга бараалгашып турар Коммунист партиянык болгаш Совет курунениң, ленинниң национал политиканык чакылыш чок боттандырышкан чакырылган чок чиктерин Тываңык экономиктиг болгаш культуруг хөгжүлүшкөн бүгү адыралындан хайну айтып болуп. Бо талазы-биле республиканык солунуру, чурттуу өскө бүгү партияларга ышкаш, амыл-агыг, культуру тургузушунуң херээңге идеялыг кирип, чонку коммуни-

тиг өзүгә кижизидери дээш шийтпирлиг демиселип турар.

Партияга хай-нитиниң кирип келгени улам калыбын турар. Бистиң солунурумыс чамдык амылдары кылган. Республиканык үлгүлүг бүдүрүлгелеринде, колхозтарда болгаш совхозтарда хай-нити корреспонденттер пунтулары тургустунган, амылчы болгаш көдөз корреспонденттериниң саны муңукузундан ыраңта өскөн, оларнык бижип турар материалдарының шынары улам экижилп турар. Республика солунурунга чакыдылган көдөзүлүг турарындан оларнык нити тиражи база чыл бүрү өзүп турар.

Амыл-агыг, культуру тургузушунуң чептестерин чалыдырынга, чаз эгелчик саналдары илеридип, ону диктирдеги солунуң номчуучулары, бижикчилери, партия-курне контролонуң активни, хай-нити дузалакчылар, чалгалаары, багай амылдыг, харысалга чок кижилерин, арагачылары болгаш толанылары, бирократтары болгаш самчылдыкчылары партияга дик илеридип, оларны бүгү-нитиниң шийткелчиге, коллективтиг ижизидилгеге шийткелчип турар. Улус амыл-агында, культуру тургузушунуң болгаш амылдар-чуртталгада үлгери кижилер, бистиң шолбанарымыс массалыг өзүп турар. Оларнык дуржулганын солунуруга доктаамал чырыдып, чакырылган чогадыкчыларының үлгери бистиң солунурумыс улам калыбын турар.

Республика солунурунда партиянык турар материалдарының шынары, оң дээштик сөөлүг үзө элзэн экижилп. Ол болза СЭКП Төп Комитетиниң июнь база оң дараазында болушкан Пленумурунун шийтпирлерин боттандырышкан, партияга амылданчыла-

ры журналистерин, көдөз болгаш амылчы корреспонденттерин чамдык хемчеглери алган, партияга партиянык удурулгазын илгидип турар.

Бистиң бижикчилериниң мергежили муңукузундан улам экижилп турар. Бо талазы-биле Токуда Аким Доржу, Монгуш-Тайгада Салчак Молдуганы, Нар-Халде Ооржак Молдырыкчы, Тере-Халде Филимон Бегини, кур чер сохозунда Зоя Бүрүнай, Ан-Довуракта Валерий Огородов, Хову-Аксинда Оюн Нороданы чикени айтып болуп. Янзы-бүрү мергежилди кижилери бистиң доктриналыг бижикчилерин болуп турарын демдеглэри өөрүнүчү: инженер С. Кызыл-оол, трамспортч Н. Касперов, эчки Н. Доржу, башчы К. Чарено, эгелчип чоруу чогаалчы М. Влечей-оол болгаш он-даа өскө. Совет партиянык чакчы болган байырлал хунуңге холбоштыр бистиң көдөз болгаш амылчы корреспондентилериниң улам медегил, чедикшииниң болурун күзүлүшкөн.

Совет партиянык хунуң демдеглэп тура, бистиң солунурумыстың амылданчы чептестерин база айтып херек. Солунуруга чедир амылданчылар, идеялыг утталыг чакыс материалдар база чакырылган үнүлүгү бээр чорутар бар. Ол ышкаш бижикчилер-биле амыл болушкан, партиянык шийткелчиге материалдарының дээштик дээш демисел чептес.

Солунуар амылданчылары ленинниң принциптерин сакташкан, партиянык улусчу индир болуп күзүлүшкөн, пропагандист, агитатор болгаш организатор болуп сорулганын амылдар кырынга чедикшииниң боттандырышкан дээш улам мергежилди амылдар, республиканык партия организационналыг дузалаар, амылчы чонку демиселине идеялыг кирип умурул.

«Правда» солунуң редакциясына В. И. Ленинниң амылчы корреспондентилер-биле чугаалакчы олу-лары (1917 чыл).

РСФСР-ниң уран чүүлүң алдарлыг амылданчы П. Васильевтиң чуруу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

„Балыкчының хуну“ чыл бүрү байырлаар дугайында

ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун
ЧАРЛЫ

ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун доктаадыры болза: «Балыкчы хуну» байырлады тургузар. «Балыкчы хуну» чыл бүрүде июль айның ийги воскресенинде байырлап эрттирер.

ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Дагазы А. МИКОЯН.
ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1965 чылдың май 3.

МУРНУКУЗУНДАН ШАПКЫНЧААН

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Районнуң амыл-агыларда чакыс хову амылдары муңукузундан шапкынчаан. Элбек сутну чавылдыр салган шадер хун бүрү көвүлдү турар. Сутгарган черини нити хем-тээли 1896 гектар. Дүңгү хунге чедир нити-биле 33733 га шад алыртылган, 7545 га адыртын-

ган. Чашкан чер 3476 гектарга чег-кен. Тараалык черлериниң бирээзи болуп Шапкынчаан талазы чакыс чакыс тараалыг түдүк чоруп турар. «Найрал» совхозун-механизатор-лары болгаш тараалык Шапкынча-да 638 га шадга үрөшкөн чашкан-нар. Чажылда 13 трактор тура-лүшпейн амылдан турар. Механизаторларнык иштинден хун норманын үрүлүчү ажар күүсүлүшкөн, му-нуку одуруну ээлеп турар кижилер эвээш эвес. Чижээ, Оюу Хайбан дөрт хонукта 72 гектар шадга үрө-шкөн чажар турган; ону 95 гектар кылдыр күүсүлүп келген. Чар ан-дарында Сергей Балчыл, илбиртешкиде Иван Хунажык ша-пкынчаан болган.

ХАМЫКТЫҢ МУРНУНДА

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). «Большевик» колхозун ишчиле-ри үрөшүн чакыс тараалык талазы-биле өскө амыл-агыларын мурун турар. Олар дүңгү чедир 600 гек-тар тарааны чакыс. Кызыл-тасты, арбайны Тилдеге хунуңге чедир ча-жып доозары—колхозун амыл-и-шчилериниң сорулганы.

«ДТ-54» тракторун башкарык-чызы эш Маттай-оол хунуң мады-ры болган. Үрөшүн чакыс тараалык бирги хунуңден эгелчип ол мурун турар. Ан беш хонуктуң түн-нели-биле ол механизаторга Кызыл түтү тывыскаан. «Бардык» совхозун Аксы-Бар-лык салыры сутгарылга талазы-би-

ле бирги черде. Ында сутгарыкчы алды эвөөдө 42 кижиз хаара тур-гунган. Эвөөлөр аразында калбар-га чарыштын мурунку одурунда эш Актың эвөөсү чоруп турар. Эвө-нун сутгарган чери 109 гектар. Салбыра нити-биле 610 га шад сутгартынган.

Тараалык. Бо дээрке көдөз амыл-агыг бүдүрүлгөсүндө кол бүдүрүкчү күш. Тараал болгаш мал чери культу-раларының бейик дүңдүлүгү ол та-рып, өстүрүп, ажаап турар. Нити-ниң малыга бижып чен-сурунуң түдөшкөн тараалык тургузары турар. Ажаап алышкын соонда чал-рылгага беткели, чорудар. Ынча-гаш амыл-агыг бүдүрүп чыл дүңдү-зүндө үрүлүшкөн.

Ам час. Эң харымсалгалыг үе. Чакыс хун чылы чегерлер джиржи-ле шың. Шың балырышкыны, чар ан-дарында, чажарын-чогуру үеинде, эң кыска хуусада чорудар хер-рен. Чон-Хемик районнуң механиз-аторлары ол харымсалгалыг шың медегер биллп туралар. Үе-шакты халас, эрттирбес, үлүг-норманы ажар күүсүлүшкөн—оларнык хойлугу-нундыг. Монгуш Сайыт-оол, Монгуш Эзер-оол, Куулар Балчыл, Куулар Бора-Хопуу («Чыраа-Бажы» сов-хоз), Монгуш Уйук-оол, Монгуш Кожалык, Монгуш Кызыл-оол («Сүт-Хал» совхоз), Монгуш Дапы-Бек, Куулар Селин-оол, Монгуш Калдар-оол, Монгуш Дөрбөт-оол (Ле-нин атыг колхоз), Ооржак Байыр, Ховалыг Кертик-оол, Монгуш Уду-рас-оол («Искра»), Николай Ооржак, Сарылар Мынчаа, Ооржак Доржу, Сат Тевер, М. Шапкын (СЭКП-ниң XXII съездин) ышкаш, чакыс хову амылдарында 1,5—2,5 нормаларын күүсүлүп турар механизаторлар раз-вода хай.

СЭКП XXII съездин аттыг кол-хозун Бора-Халде №1 комплекс-лиг бригаданын тараалыкларынга чедир берилсн. Эрткен беш хонуктуң түнчелни чугаалакчы турар. Бо бригада бригаданы аразында соци-алист чарыштын бирги чери ча-лдан алган болду. Бригадалар аразы-нда шийткелчиге ымылди болгаш өр-тектик шапкынчаан хунуң тура, моон соңгаар амылдың темпизин

улам күшүлүшкөн, бирги чери а-лыскаары бригадир Монгуш Самбуу бригаданын бүгү тараалы-ларының мурунунан медегиле.

Колхоз апрель 30-ге чедир 1500 гектар черин шыгыс башкарган, 255 га чери андарган, 240 гектарын үдүрткен. 280 амыг гектар кур черин чарышкан сөккөн, 75 гек-тар чери сутгарган. Ол-да амыл-дарык хай нуруузу. Бора-Халде тараалыкларының үдүлүгө хамаар-жыр. Бора-Халде үш механизатор-тыг эвөө амылдан турар. Олар-нын аразында Ооржак Эзер-оолду үдүртүп турары №2 эвөө тергил-де турар. «Тергил тракторист» деп ымыл ол эвөөнү механизатору Николай Ооржакта. Ол ышкаш эвөө үдүртүкчү Ооржак Эзер-оол, тракторист Сарылар Мынчаа, Оор-жак Доржу олар бейик бүдүрүкчү-лүг амылдан туралар. №1 эвөөдө С. Мын, №3 эвөөдө Монгуш Шап-кын сутгар баа-ла олар-биле деп улаа чоруп туралар.

Бора-Хал бригаданын бо чыл-дын эгелчинде бээр ышкаш амыл-дарын чар андарытканын шийт-кеде бир тракторга 357 гектар ойнажыр.

Бо бригаданың кижигинери СЭКП ТК-ның март Пленумунуң шийтпирлерин амылдарга боттанды-рында чинге-тараа культу-раларын тараалык шадун оранык чо-вудуң деп шийтпирлэди. Бо үе-лүг культураны хай кезини кур черге чакыс турар. Ол сорулганы боттандырышкы коммунист Анна Нормайга баштаган үең хире хе-

Хову-шөлдөрдөн медээлер

Кол бүдүрүкчү күш

улам күшүлүшкөн, бирги чери а-лыскаары бригадир Монгуш Самбуу бригаданын бүгү тараалы-ларының мурунунан медегиле.

Колхозун №2 комплекс-лиг бригаданын тараалык шадериниң чамдыгы Чоога-Аксинда сутгартын-терлерде. Эрткен чылың бо амыл-агыг 300 амыг гектар сутгартын-терлерин амылдала кырген, бо чылың 500 гектар чедир амыл-лап деп турар. Ам ында сутгарылга амылдан бир бульдөөрлүг 14 кижиз амылдан турар. Сутгарыкчылар-нын аразында Күжүгет Лаш-оол, Григорий Сат олар чар сутгар та-лазы-биле 1,5—2 норманы күүсүлүп туралар.

Хамык ужуу чакыс хову амыл-дарының шынарыңче үлгү кижиз-гейин салыры болуп. СЭКП райком-ун эгелчип чок хураалыг ылан-ла ол дугайында айтыры тургустун-ган. Чамдык амыл-агыларда амылдан шынарыңче кижизгейин чыгар-баа бирга медегилеткен. «Чыраа-Бажы» совхозун (кол агро-ному Резванов), СЭКП XXII съез-дин аттыг колхозун (агроному Со-

па) ховуларында илбиртешкин болгаш андарылга үеинде оорданы-ры арттырып турар.

Оон-биле чергелештир тараалы-ларын чемпелер, дыштарын чер-лерин экижилдирне чамдык амыл-агылар салгыс салбайн турарын база айткан. «Чыраа-Бажы» сов-хозун «Дамыр-Шени, Улуг-Хову бригадаларында чемин шынары ба-гай, «Тыва» совхозун Айтыл-Ой бригадаларында нити чуртталга ба-жымалда чүглө сөөк наралар бар, матрацтар, чоорганнар чок.

Чакыс хову амылдарында бар чептестерин дари үдүрткелчиге амыл-агыларын үдүрткелчиге, партия организационналыг секретарылары күзүлүшкөн.

Тараалык амыл хундугу, харымсалгалыг болгаш чымштыг. Ынчанаш тараалык ол хундугу болгаш харымсалгалыг сорулганы күүсүлүп амылдарында бүгү-ле таарымчалыг байдаларын тургуза-ры амыл-агыг үдүрткелчиге, партия организационналыг секретарыларындан узуу-биле негеттирер.

С. ПАВУ,
«Шынын» корр.

Ишкннерде

«Сүт-Хал» совхозун Ишкн сал-бырының тараалыклар бо хундере сутгарылганы чоруду турар. 325 га чер сутгартынган. Сутгарыкчылар бригадасы үш муң амыг метр черин буттазын аптаан. М. Сары-оол, М. Сыян-оол, О. Александр сутгарыл-

гада эки амылдан турар. Сутгарган черлерин тракторист-биле адырып кирипкен. Трактористер О. Увек, О. Мадыр-оол олар хунде 7-8 га чери андарып, норманы ажар күү-сүлүп турар.

ВДР-нин Даштыкы херектер министерствозунун медеглели

ХАНОП. (СЭТА). Агрессчи дайынга кирип кылдыр Муруну Вьет-намче австрали шериглерин чорудар дугайында австрали чакык Кат-тышкан Штаттар-биле сүлээшкө холбоштыр медеглели Вьетнамнык Демократтыг Республикасының Даштыкы херектер министрствозу пар-лап үндүргөн деп, Вьетнам информс агентиле дыңдадып турар.

Муруну Вьетнамда дайын талазы-биле муңгаш байдалдан, делегейде политика талазы-биле чаксаан-ыраакшылдан уштупун үер дээш амер-ик империалисттер Муруну Вьетнамда агрессия дайынчы боттарының эгелчип чурттарын кирип тыртар болгаш Муруну Вьетнамда агрессия дайынга шуут кирип кылдыр шериглерин чорударыңче боттарының эгел-чип чалчаларын албадар орадакышкыны кылган деп, медеглели чугаалап.

Медеглели оон ыңай чугаалап турары болза: «Америк империали-стерин үстүдө айткан планын хулаап албашкан, австрали чакык 800 ав-страли солдаттарын батальону Муруну Вьетнамче чорудар дээш болу-рун шийтпирин 1965 чылдың апрель 29-га дыңдаган. Муруну Вьетнамче дайынчы кезекти чорудар дугайында австрали чакыктын шийтпир бол-за Австрали биле АКШ-тын аразында сүлээшкө чаз онза шыгым базым бо-лур болгаш Индий-кыдакка база Муруну-Чөөн Азияга дайынчы калба-ларының айымын улуг хире-чегези-биле күшүлүшкөн деп, медеглели чугаалап.

Австрали чакыктын бо шийтпир Вьетнам талазы-биле 1954 чылдын Женева дугуржулгаларын болгаш делегей эргезин харым-базе үрөп турар, Вьетнамны тускай догунуушкыны болгаш хамаарышпас чоруду харым-базе үрөшүн болуп база Муруну Вьетнамда америк империали-стерин суг дугуңче дүжүп бар чоруду корабиле австрали улусту кирип чыгал турар.

Муруну Вьетнамче австрали шериглерин чорудар база апаа агрессия дайынны калбартыр сорулга-биле австрали эрге-чагыргаларының АКШ-би-ле сүлээшкө шыгыг удуруламышкыны Вьетнамнык Демократтыг Республикасының чаз медеглел, хай-нитиниң санал-онының муруну-га буруу шаап турар.

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП ДАМЫДЫП ТУР

ДЖОНСОННУ ЧУГААЗЫ

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Америк президент Джонсон телевидение да-чыштыр чүве чугаалап, америк шер-иглерин Доминикан республикада дүжүргөнүң база дагың агарткан. «Доминикан республиканың иштик херектерин холгаарлаар болал-АКШ-та чок, ыңчаа-даа ол чуртта американың амы-тынын камга-

лаарынын эргежок чугаалазы ынаар шериглерин чорударын боттанды-ган деп, Джонсон бадыткап турган. Америк дайыг чадар шеригин кес-терин болгаш ужуу чүдү десанты-нунчелни чугаалакчы туралар. Бо бригада бригаданы аразында соци-алист чарыштын бирги чери ча-лдан алган болду. Бригадалар аразы-нда шийткелчиге ымылди болгаш өр-тектик шапкынчаан хунуң тура, моон соңгаар амылдың темпизин

Шийтпирлиг буруу шавышкын

ХАРТУМ. (СЭТА). Вьетнамда, Койтода болгаш Доминикан Респуб-ликада америк дайызырктарың кара туразында амыл-агыг Судан Рес-публикасы информс министри Салех Махмуд Исмаил кижизгейинче били шийтпирлиг буруу шапкан. Каттышкан Штаттарын дүжүм чок бол-гаш кара туразында амыл-агыг соңгаары-биле хемчеглери медеглелин улаустары амыр умурул деп, СЭТА-ның корреспондентизинге ол меде-глел.

Биче чурттарың иштик херектеринге даштыкы чурттарың, ыгыгыг аң улуг курунелерин холгаарлаашкыны удуру Судан Республика дем-селип турар деп, министр медеглел.

Амыг үеде ол чуртта 9.500 америк солдаттар туруп турары билдигер болгаш.

Ак бажыңа ын шак үрүлүшкөн чөвүлдү хураалың соонда Джонсон телевидениеге чүве чугаалап ол. Ол хураалга конгрессин үдүрткелчиге, күрне секретары Реск, камгалап ки-ришкен Махмуд, төп разведка э-гелзиниң үдүрткелчиге Райборн, штабтар начальнистериниң комите-диниң даргазы Уилер болгаш алба-ны өскө-даа кижилер киришкен. Ол хураалды чүм-биле Доминикан республикада байдалга хамаарышты-ган.

Шийтпирлиг удуруламышкын

ХАНОП. (СЭТА). АКШ-тын бол-гаш оон чалчаларының база дагың агрессия үлгелдиглеринге удурула-мышкын чакыс Вьетнамга хай-таарыл болгаш контроль талазы-биле делегей комиссиянык Вьетнамнык улусчу армиянык дээди коман-далының харылдаз албаның чери чоруткан.

Май 2-де 00 шак 45 минута турда Куанг-Бинь мочуңун Ле-Тхуй рай-онунга ВДР-нин девисээр сутга-рыңче муруну-агыг 2 корабль шур-гуп кирип келгеш, балыкчы хемини

болгаш апаа чоран 4 балыкчыны ту-дуп алгаш баргаш деп, чагаала чуга-лап турар. Ол-ла хун 11 шак 50 ми-нута турда болгаш 12 шак 10 минута турда америк реактивтиг самолёттар Кои-Ко ордулукту бомбалаан болгаш боолан. Балыкчыларын доп-дораан хостарын, ВДР-ге удуру бүгү-ле аг-рессия үлгелдиглерин сохадарын ба-за 1954 чылдын Женева дугуржул-галарын АКШ болгаш оон чалчалары сагаан турарын харылдаз алба-ның чери негеп тур деп, чагаала чугаалап.

«Америк шериглерге удуру тулушпас деп болуңун талаанчалыгыга сүмелзэн мен, ыңчаа-даа олар ту-лушпайн барып шыдааган, чүгө дээр-ге доминиканнар американың өлү-гүрү туралар-дыр» деп, Бош айткан.

Генерал Вессиниң шериглерин ту-

ра халыкканнар чыла шапкан тур-ган болгаш бар эвес америк шериг-лер дуздакып келбөө болза, дү-жүп бузу турган ийи деп, президент чугаалап.

Кижилер-биле ажыл

Партийжи ажал — ол дээрге хамыктың мурнунда-ла кижилер-биле ажал, оларның политиктиг болгаш күш-ажылчы идекпейин көдүрери, коммунисттик кижизидигенин ажалдарын чорудары боур.

Ол ажалдары чор-чеге чедипкиниң боттандырылган партия бөлүктөрү улуз ролду ойнар. Ычанган пестерин, участоттарын болгаш еске-даа черлерин, организациаларынын иштинге, а ол ышмак 50-тен эвеш эвес кижилер болгаш кандидаттар санаттынын турар партия эге организациаларынын иштинге бригадалар база еске-даа буюрулге эвешоларынын айы-биле партия бөлүктөрү тургузуп болур деп СЭКП Уста-зында айткан. Партия бөлүктө-ри — материалдыг буюрулгенин чогун-на болунче чок, шуут-ла хүн бүрүнүн хаймынын амыды-ралында турар, бистин партия-выстын аң чутуга эвешолар.

СЭКП-нин Танды райому ыч-чанган партия бөлүктөрүн бую-рулге бригадаларына тургузар, оларнын ролон көдүрер кемчег-лерин чорутуп турар. Эң-не та-ралаң «Тилекеде» совхозтун хову бригадаларында 6 партия болгаш партия-комсомол бөлүк-төри ажалдап турар. 100 ажыг коммунисттерин хаара тутуп ту-рар 6 бригада партия органи-зациалары бар. Районунуң колхоз-тарын болгаш совхозтарын партия организациалары ботта-рын хурааленине 40 ажыг кижини каттыгынын турар 13 партия-комсомол бөлүктөрүн тур-гусулаан. Чакыс хову ажалда-ры эгелдеш-биле холбоштыр трактор-хову бригадаларына партия-комсомол бөлүктөри база ажалдап эгелдеш.

Партия болгаш партия-комсо-мол бөлүктөри СЭКП ТК-нын март Пленумунуң материалдарын ажалчы чоннарга тайылбырлап таныштырар, Пленумуну шипти-рлерин амыдыралга ботта-нырар, социалисттик эриштин органи-зациалар талашы-биле идек-пейлиг ажалдап турарлар. Бөлүктөрин кижигинери эвеш болза-да, организациа ажалга ролуктун олар керек кырында балыктап турар. Коммунист болгаш комсомолчулар партия-

комсомол бөлүктөрүнүн органи-зациаларынын хой-ниитин даалгаларын кууседип, боттары-нын хууда үзөгөр-чигеэн пар-тия кижигуну эвес массаларга көргүзүп, коллективтерге органи-зациа, кижизидикчи салдарын чедирип турарлар.

Оон тодаргай чигеэ кылдыр «Межегей» совхозтун Кара-Бу-лун салбырында партия бөлүк-түн ажылын көрөдөдөр. Партия бөлүктүн ажылын башкы Мария Дмитриевна Мегера удуруп тур-рар. Сут-баран фермазынын эргелдешчи В. И. Цыленков, тутуп бригадаларын бригадир Ф. М. Обухов — партия бөлүктүн кижигинери ол. Олар салбыраа ажалчы, албан-хаакчаларын ортузунга организациа-да, кижизидикчи-даа ажалдарын чорутуп, чурттаачы чонуну културлуг дыйтанылганын органи-зациалар турарлар. Салбыраа уран чүүл болгуну доктаамал ажалдап, лекция номчулгалары, бесталар тургучу болуп, поли-тиктик өөрелдиге болгуну, коммунисттик күш-ажылчы школ-а ажалдап турар. Ылангыч трактористтерин мергежил бед-дер курузуп, зоотехниктиг өөр-елдиге болгуну ажалчыг ажал-дарын чоруткан.

Буюрулге хураалдарын чым-лаары, ажал социалисттик ча-рыштын чоруп турарын болгаш түндүктерин чуталаажырын, са-налдарын кууседиптерин органи-зациалары партия бөлүктүн чутуга ажалды апарган. Оон ачызында сут-баран фермазы совхозтун фермалар аразында чарыжынын бирги теринде чоруп турар. Фермазын салгычлары Энинада Реодья, Оон Чыртахай олар республиканын муракчы саан-чыларын олдурунда кижиге.

Партия бөлүктүн буюрулгеге ролон көдүрерин чутулганын ол болгаш еске партия бөлүктө-рин дуржулгазы херечилеп турар. Колхозтарын болгаш совхозтар-нын партия организациалары моон сонгаар-да партия бөлүк-теринге даянып ажалдаар, олар-нын организациа болгаш кижизидикчи ролон улам көдүрер.

Н. РЫЖОВ,
СЭКП Танды райкомунуң инструктору.

Идепкейлиглернин бирээзи

Бодунга онаатынган ажал-херекте, партийжи болгаш хой-ниитичи даалгаларын кууседип-те Барыш-Хемчик районун «Барыш» совхозтун Аксы-Бар-лык салбырында ажал комму-нист Мария Хертек эң-не үзөгөр-лүг коммунисттерин бирээзи бо-луп келген. Даалдырган ажал-херекте дөдөйтүп, чонун хүн-түзгенин чаалап алган эң М. Хертекти аксы-барлыкчылар чор-чеге Советтеринин эртен сонгу-даларына көдө Советтин депу-татына сонгааннар.

Аксы-Барлык суурда чувар

башкынын доктаамал ажалда-рын ол хандырган. Чувар бажы-нын чунукуларга таарымчалыг кылдыр ээлеткен, соок болгаш илгит сугу чегер хемчээдин-биле бесталар турар. Чунуку-лар өөрүп четтериникин эс-тер-биле Мария Хертектин эки күш-ажылын үзөтүп турарлар.

Эң Хертек бодуну херектен эш-өрү-биле пенсионерлер Чим-ба, Серийш ар-ей-каайын ба-жынын чутулган, шалазын чүн бергенер. Оларнын дузатына кырганаар өөрүшкүн илергей-лаан.

М. ХЕМЕР-ООЛ.

КОММУНИЗМ ТУРГУЗУУШКУНУНУН ДАЙЫНЧЫ ЧЕПӨЗ

Россиянын ажылчы шимчөө-киниң төөгүзүне ажылчынар-нын хүн бүрүе үнөр массалыг со-луну «Правданы» коммунист партия бодуну тургузуучу бол-гаш баштычымы Владимир Ильич Ленинниң инициатива-биле беш-жен үш чыл мурнунда, 1912 чы-лыг май 5-те эң баштай үндүрүп эгелеш. Ол солунун төөгүтүгө хүнү майын 5-ти бистин чуртта Парлаалыгын хүнү кылдыр байыр-лаалды-биле чыл бүрүе демдегеп турар.

Совет парлаганы эгелешин эгел-еп организациалар тургускан В. И. Ленин болза, оон соруглазы «Соци-алисттик тургузуушкунун чепөз-дөрүндө» адал тодараткан. Бистин чуртун парлаганы бодуну тур-густуну, сайырап келген төөгү-зүнү тургузууда Ленинниң ол то-дараткан соруглазын алдарымы-биле кууседип келген болгаш кууседип-даа турар.

Совет Эвилелиниң Коммунист партия болза идейлиг чидиг чеп-өз, коллективтиг агитатор, про-пагандист болгаш организациа болуп парлаганын ажал-чорудулганын үзүп кичээлгейин салып турар. Оон ачызында Совет Эвилелине парлагга ажал салырап турар. Ам ССРЭ-де 5 муң ажыг солуннар болгаш муң дыка ажыг журналилар хүн бүрүе парлагатын үнүп ту-рар.

Орус ном парлагатынын 400 чыл болгон оон бистин чуртувуса эр-кен чылын калбаа-биле дем-дегелеш болгай. Парлап үндүрүп турар номнарнын салынын талашы-биле Совет Эвилели делегейде бирги чери ээлеп турар. Санал көөргө ССРЭ-ге хүн бүрүе 3 мил-лиондай хой эгемшээр номнар пар-лагатын үнүп турар болган.

Ылангыч делегей пролетариаты-нын баштычылары, эртемниг комму-низмниң үндөзлекчилери К. Маркс, Ф. Энгельс болгаш В. И. Ленинниң алуң чок чогаалдарын Совет эрге-чагырганын чыла-рынын дүргүзүндө бистин чуртка барык 400 миллион эгемшээр хирини парлап үндүргөн. Ол болза бүгү чонун үзөтүп четтинмес ажал хой идейлиг байлаа-дыр.

Чонунуң буюлуп калбак индир болуп турар парлаганын ролу ам-гы үеде ажал улуз болуп турар. Парлаганын кайгамчык чаагай ре-волюсчу чачылдарын сагып аде-риш турар совет парлагга болза со-вет кижилерин эрес-маздырлыг ажал-чорудулганын болгаш улуз тилежелеринин дугайында шын чүүлдерин бүгү делегейге кал-баа-биле чырыдып, дыйлашып, бис-тин чуртувуса коммунизмни тур-гузуп турарынын нарын болгаш харымсалгалыг соругларын шипти-рлеринге боттуу-биле дузала-жып турар. Парлаганын ажалчыг чонун киржигези хүн бүрүе өзүп турар. Ам бистин чуртувуса 5 миллион ажыг ажалчылар, кол-хозчулар, совет интеллигенциянын төдөзлекчилери ажалчы болгаш көдөз корреспонденттер болуп, пар-лаганын ажалына идекпейлиг кижини турарлар.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязынын Ленинниң национал по-литиказынын ачызында бистин республикада парлагга сөөлүг чы-ларга ажал салыраан болгаш үнүп турар солундарын, номнарнын шынары бүгү талазы-биле бедип турар. Бисте ам «Шын», «Тувин-ская правда», «Тыванын аныкта-ры» мынын үш республика солун-нары, «Авест даш» деп хой ти-ражыг солун үнүп турар болгаш республиканын оон үндүрер чери

ажылдап турар болгай. Ол ышмак холхоз, совхоз, буюрулге болгаш албан, организациа черлеринин бу-рузунда үнүп турар чус-чус хана солундарын мадаа база немес каар херек.

Республика солундарын кай-мызын-даа тиражы үш-дөрт чыл мурнунда арай деп-ле аалы, чеди муң чедип турган болза, ам оларын каймызын-даа тиражы оон мундан ыракта ажа берген. Марксизм-ленинизмниң идеяларын шиптирлерин чонга тайылбыр-лап таныштырар, ажал-агыл бол-гаш культура тургузуушкунун эзелчелгил соругларын кууседипти-ге чонун мобилизациа талашы-биле республика солундары, оларын коллективтери, журналистер бол-гаш чус-чус көдөз база ажалчы корреспонденттер улуз ажылды кылып турар.

Сөөлүг үеде партиянын Топ Комитетинин октябрь, ноябрь (1964 ч.) болгаш март (1965 ч.) Пленумнары болгулаан. Коллективтиг удурулгалар Ленинниң прин-циптерин улам быжылгаар талазы-биле база экономиканы болгаш культураны план азууга хөгжүд-лөргө моон мурнунда шалтык болуп турган далам-беле, эки бозаткан-маан хой шиптирлер үндүрер, анаа хой үндөш чок шуугаалын үндүр-чоруктарга удуз ол Пленумнарын шиптирлерин төөгүзүп ужуз-дуз-а-жып турар. Ол ышмак парлаганын ажалчыг Ленинниң стилди быжы-ларга болгаш улам сайыралы-рынга ол Пленумнарын шиптир-лерин база-да ажал улуз ужуз-дузгалып болган.

Боттарынын мурнунда туруп ту-рар соругларын куусетинишаан, республика солундары, бистин жур-налистерин, чус-чус көдөз бол-

гаш ажалчы корреспонденттер-лери организациаларын болгаш хой-ниитинин амыдыралына де-ни-чи принциптерин шынгы сагы-чоннары мобилизациа, республи-канын көдөз ажал-агылнын хөг-жүдөшине четтеринин дүргө чайладырыпче хой-ниитинин кич-ээлгейин утландырап даш ам ажалдап турарлар. Ыныг болза-да республика солундарын ам үеде бо талашы-биле кылып турар ажылы партиянын негелдешинге чеп-пейн турарын минир херек.

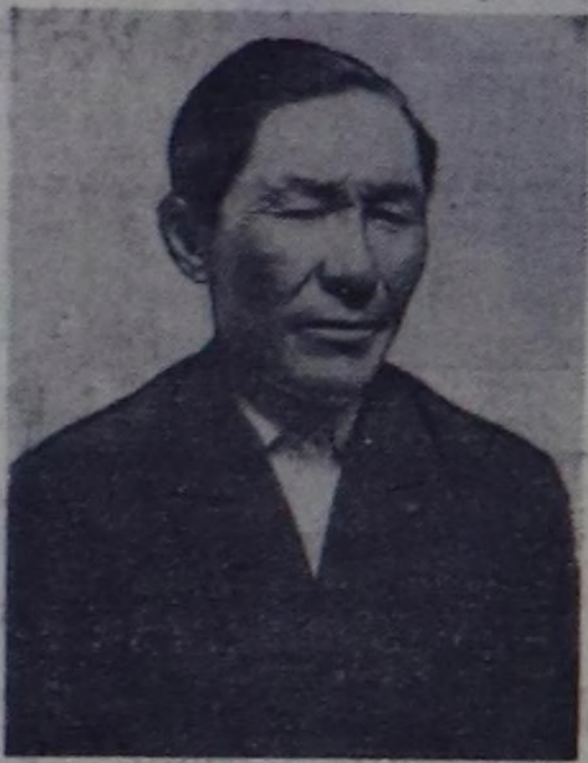
Республиканын ном үндүрер че-ринин үндүрүп турар номнарын идекпейлиг уткамы, уран-чечени, ка-асталганы болгаш полиграфия-талазы-биле кууседиптиг шынары му-рунуздунан экижип турар. Эртен чылын совет Тыванын 20 чыл оон байырлааны-биле холбоштыр рес-публиканын ном үндүрер черинин коллективин багай эвес шынарлыг номнарын үндүргөн. Бо чылын, ылангыч бистин бөгүн байырлап, демдегеп турарымы парлагга хү-нүнү буютууда, бистин башкы-выс улуз Ленинниң төөгүтүгөни-нин 95 чыл оюнга холбоштыр Вла-димир Ильичинин доңчу замандар тыва дылче очулдурган, парлап үндүргөн. Ол ном В. И. Ленинниң амыдыралында хой чуруктар-биле каастап шиптирлер болгаш бис-тин Коммунист партиявыстын, Совет ачаааыстын тургузуучу-нун амыдырал-чуртталганын, ажал-чорудулганын тыва номчутту-лар таныжып, ону өөрениргеге ды-ка чутуга ном болуп турар.

Бистин чуртувустун, оон иш-тинде бистин республиканын ажал-чы чоннары ам чеди чыл панынын сөөлүг чымынын онаалгаларын ку-седип турар. Көдөз ажал-агылнын, улетүрүнү, транспорттун болгаш культура тургузуушкунун моон сонгааргы хөгжүдөшүнүн, ажалчы чоннарын коммунисттик кижизиди-генин айттырларынче, бүгү-ле чаа, муракчы болгаш депшилетки чүдүдери уругу дегиниринче доктаамал кичээлгей салыр чорук республиканын бүгү парлагга ажалчыларын, журналистерин, көдөз болгаш ажалчы кор-респонденттерин чутуга соругла-

лары болуп турар. Ол ышмак пар-тия организациаларын болгаш хой-ниитинин амыдыралына де-ни-чи принциптерин шынгы сагы-чоннары мобилизациа, республи-канын көдөз ажал-агылнын хөг-жүдөшине четтеринин дүргө чайладырыпче хой-ниитинин кич-ээлгейин утландырап даш ам ажалдап турарлар. Ыныг болза-да республика солундарын ам үеде бо талашы-биле кылып турар ажылы партиянын негелдешинге чеп-пейн турарын минир херек.

Республиканын ном үндүрер че-ринин үндүрүп турар номнарын идекпейлиг уткамы, уран-чечени, ка-асталганы болгаш полиграфия-талазы-биле кууседиптиг шынары му-рунуздунан экижип турар. Эртен чылын совет Тыванын 20 чыл оон байырлааны-биле холбоштыр рес-публиканын ном үндүрер черинин коллективин багай эвес шынарлыг номнарын үндүргөн. Бо чылын, ылангыч бистин бөгүн байырлап, демдегеп турарымы парлагга хү-нүнү буютууда, бистин башкы-выс улуз Ленинниң төөгүтүгөни-нин 95 чыл оюнга холбоштыр Вла-димир Ильичинин доңчу замандар тыва дылче очулдурган, парлап үндүргөн. Ол ном В. И. Ленинниң амыдыралында хой чуруктар-биле каастап шиптирлер болгаш бис-тин Коммунист партиявыстын, Совет ачаааыстын тургузуучу-нун амыдырал-чуртталганын, ажал-чорудулганын тыва номчутту-лар таныжып, ону өөрениргеге ды-ка чутуга ном болуп турар.

Бистин чуртувустун, оон иш-тинде бистин республиканын ажал-чы чоннары ам чеди чыл панынын сөөлүг чымынын онаалгаларын ку-седип турар. Көдөз ажал-агылнын, улетүрүнү, транспорттун болгаш культура тургузуушкунун моон сонгааргы хөгжүдөшүнүн, ажалчы чоннарын коммунисттик кижизиди-генин айттырларынче, бүгү-ле чаа, муракчы болгаш депшилетки чүдүдери уругу дегиниринче доктаамал кичээлгей салыр чорук республиканын бүгү парлагга ажалчыларын, журналистерин, көдөз болгаш ажалчы кор-респонденттерин чутуга соругла-

«Торгалыг» колхоз — өвүрүнү улуз ажал-агылдарын бирээзи. Оон кол ажалы — маа Торгалыгнын ховуларын, шаттары шээр маага кончуг таар-гыр. Ычанган колхоз чарык на-рын дүктүг ховуларын өстүрүп турар. Артелин кижигинери СЭКП ТК-нын март Пленумуну шиптирлерин амыдыралга боттадырып-биле ма-алды чаш төдөн менди доктурчуп алыр, күрүнеге хой эгити, сүтүг бол-гаш дүктү бээр дээш, бо хүнүнде кужиниңиң-биле ажалдап турар.

«Торгалыгнын» шолбанын бо

чуруктардан көөр силер.

Солгай талашында чурукта Чолаа бот-оругла-чарыгалыг хойжы брига-дын улуз каларымы Түлүш Селе-нол-дур. Ол 1958 чылда-ла мал ма-алды эгелеш. Колхозчу эвеш эвес ажалды өстүрүп берген. Ам Селе-нол-дур колхозунда, төрүүр 406 тогуз хойлар бар, 390 хойлан 390 хураган менди алынган.

Ортучула — бызаа ажалчымы Донгак Диртык. Оон төлөтүп күш-ажылын колхозчулар мактал турар. Бызаалары менди азырап, хүн бүрү-

де улуз немелде дензини чедип ап турар.

Сөөлүдө чурукта Донгак Кызыл-оол — инек каларчымы. Оон каларчы стажы ыныг-ла улуз эвес, чаа-ла үш чыл чедип турар. 1964 чылда тө-рөз 121 инектиң бызааларын бүрүн камгалаткан. Күн-ажылга ынык-шылдыг ол кижини колхозчунуң малын өстүрүп дээш, кызымак ажалдап ту-рар.

Сөзү болгаш чуруктары Т. ЧЫМБАЛАК.

КОМСОМОЛЧУ ШАЛЫПЧЫ ТУДУГДА

Байырлал ээлчээнде

«Тыва даш-дүгү» түдүг эргелдешчи механизацияга участогу онза чутуга түдүгдө дыка үлүг ролду кууседип турар. Оон экскаватор-лары, көдүртүр краннары, бульдозерлери, компрессорлары дэм чеге-лиг техниказын ажылаалып турар түдүг участоттары Ак-Дову-ракта барык-ла чок. Ында техника башкаарын, ону камныг эди-лээрин ыкк билир кижилер кайы хой. Оларнын аразында ай са-нында-ла пданның онаалгаларын буюн картык ийкеп ийи катоп кууседип турар шалымчылар бар. Буюрулагыч көргүзүлгө-биле кайы хой-ниитичи хуузаагынын үзөгөрүгү кууседип турарлар: экс-каватористтер ССРЭ-нин Дээзи Сөөдөдүн дендотай Э. Кужугет, О. Ондар, В. Замодьянов, В. Золотухин, И. Таратон, бульдо-зеристер И. Попов, В. Шильяков, Н. Петенков, Н. Долгих, И. Че-рнов, компрессористтер В. Экерт, Н. Кыязов, крановщиктер М. Не-былицин, Р. Смирнова, С. Мончиң болгаш өскөдөр-ла хамааржыр.

Слесарь-мотористер И. Пузырев, М. Пятишнин, В. Масиков олар Май 9-ту таварыштыр коммунист күш-ажылдын шалымчылары деп бедик атты чаалап алыр соруглазын сонгааннар. Оларнын үлөг-гөр экскаватористтерин болгаш бульдозеристтерин 6 экижиб эдерең.

1941 чылдың алды айынын 22, воскресенья, эзелчелгил дыйтангалга хүнү. Тыванын арат чону алы күш-ажыл хүнерин ак сеткилдиг, мо-гар-шылалар деп чүвени-даа шоолут болайын ажаллап арттырген, неде-ля саанында дыйтангалга турган. Сой-Бүренеп балыктап чор-дум. Дул-Салыр боомуну бедиги эрермеринге холдор барган. ола-ча-омактыг. Кымылче шала эржекчи ээтинмес. Агаларын чылымы, дээрнин ажалы кайгамчыктыг. Бүрен-Бай-хаак-чыларын, Балгамыла кымыл-тукуч-ларын тараалары черин төмө ал-кан, көк далай ышмак тиргелчир-неп, билинер-билинимес чыгып тур-ган. Как шал ышмак үнгүлөп келген ыш аразында мыда-мында, уруг-ла-рынын эржектер, төм кымылча ола-галган, са каластырган, кундага-ларын холдор араттар өргөш. «Уугу хүн деп чүве бо-дур ийин, араттар тарыгалын доокуп, малын чайла-лашканын, үтүрүп алганда, маев-каалайын канчаар» деп болуп чорум-ла, мурунуста кезек кижилер ыр-лашкан, танчылаан, эдер таарак-тарын чуртталдырып-ле тур.

— Каям, Борис, маяаа доктаап, араттарын хөгдөшкенин байырын үлөжүл-дир.

— Доктаар болза ажырбаа-ла, бо бүрен-хаакчылар Паздерин, Улау Ла-ваа сугуларын мен таныр-ла — деп, Борис чутта муунаар эвес, нулемет-тап калган соопта, эргилдир шапкап, доктаай берди.

— Ожум, ожум, Борис, одаг көргөш, чоп калажыр сен — деп, ой-ный тыткып калган.

— Корткаар, мен-даа черле бо-лир, парга — деп, шорбайлай тыва-лап калды.

Ол-сигени тыва алы берген, дес-киндир буюу нагараара берген эди, халын, чал бузалаан черин, чолу-раанын ак төдөн чечектери халып

— Олурунар-олурунар! Николай, каям, даргамыска хымчыгаш-браш-кадан!

— Индыг-дыр — дигеш, Пазде-рин терге кырында чон ыш бол-гаш, ажалчы чымыл ажалчыг, шо-кири дитр ажыг шажаанын додур куткан, ийи холдопкан чаныма-ка келди, — эш Салцак, Бүрен-Бай-Хаак бо мынчаар тоо-бырадай чангы-тап, алап-түрөп чуртап чоран орус, тываалар ап-сеткил каттышкан ажалда кирип алдымы. Чакыс та-рыгалы чедипкиниң доостуусу, хойун кырып эгелешине. Ажалы, Сой-Бүрен-баштарында чайлаалгай-лай бердиш. Моон бажымы-биле бойжуга-кылдымы. Бистин бо ба-йырымыг удежи көрүр — дээш, шажаанын сунду.

Ийи холдап алап, баштактамын, саалааларым-биле ымылаш, кезек ынай-боз көргүдөш:

— Эште! Чан-чаа тоо-быраалы, кым кижин каяа канчап чоранын калган, бөдүлүчүп келген, камы-локтаа каттыжып алганынар өвү-рүчүп онза-дыр — дигеш, дегелен каан чегин дегиндир олуруккан колхозчуларын көрүмге, аяттарын додурган, «алаты канчаар болду» дээш ышмак кезе көргүдөш турар.

— Байзалымын көрүмге, чаа-рай күш-ажыл чакыс тарыгалын хову ажылы зооканынын түнө-лөш мабейга кылып алганынар, эи ылангыч бөгүн, улуз хүнө таарым-чалын сөгөп чепес-тир мен. Оон калдып, Бүрен-Бай-Хаакта Николай Паздерин баштаан. Мойнамыкта У. Лаваа баштаан МЧЭЭ каттышкан, чангыс «Найыраа» деп каттышкан ажалы-агыл тургусканынар онза ула-гылым, тыва болгаш совет чонна-рын кайы шаанзан эгелеш, ха-лук-ма найыралыгын утарбес харыла-зынын база бир диги терезинин. Советтин болган Тыванын арат чон-

нарын хал-дуга интернационал-чы найыралы улам быжынын дээш, бо дашкын көдүрүм! — дээш, су-ксаан айы-биле ажал киириптин.

Биче болган соонда У. Лаваа, көгөздөргөн «тыва чүвени» шажаан-нарга шырыладыр кутулааш, кижин буюрунгу тулускаш, боостазын ажалы чөдүрүп алган, баа-ла өө-рөгөн чаны-биле ортаа салаалы-биле ымылааш, ынай-боз кезек көр-гөш, бар-ла шаа-биле:

— Эште, бөгүн болган болза... — деп эгелди. — Бистин Тыванын арат чон бо мынчал байырлап, то-дуг-догаа чурттап турарын, торгу-манын кедипкенин орус чонуну, оон Коммун намынын, Владимир Ильичинин ачымы. Мынчанган бо бүгү дегеринин, орус чонуну огуз бистин ээлине Николай Паздерин дегеринин! — дээш, ийлааа назы ап-тылар. Биче болган соонда, ыр-шоор, эдер-хааркаа арыгы чаргылазын-рып-ла тур. Биче Чимбинин көөрүм-те, маа халыгырай берген:

— Ажы бажы, ак-ла кезээ, Алтын-даа бар, монгу-лаа бар! Арат чалзам турган соопта.

Амыр-даа бар, чыргал-лаа бар! — деп балырага эскерин: «Ош-ош-ош!» деп хөөрөткен турар.

Аныктар бөмбүктөш, шыдыра-лаан, баг калкан, ынай-боз чечек-теп» тарзап, бир чамыктары ко-лашкан, баа бир чамыктары ко-лашкан дегерин чанында дегер-олаан турар. Мабейга кижин-ле тулукташ. Дунун ажалы зам-на барган. Чүгө ырак тайгалар бажыла бөкпөс ка-ра бөдүттөр моонөжиң турганаар.

«Ол кире күш-ажылдын эки түн-нелин алганда, артында ийи ажал-агылдар бөдүлүн моонөжиң ал-ганда, дыйтангалып калсаар, көгөз-дө калдыр, дээр дээр дала халазын-дыг бирүзү ажал-чүп дээш чоруй болгай!» деп болзам иштиме — онза-ла таалаан олур мен.

Канчалангыштын көөрүмге, аат ча-мыктаан кижин мезо-хаа чоп-шапкап чоруп ор... «Чүү болган чор» дээш, чуткунтур зап-ла бердим. У. Лаваа, Николай Паздерин дегте келди.

— Чүү болду, чоп шапты?

— Ат болган, айымы-айымы!

— Чүү болду, арт бе, үрө бе, ор-

та чугаала!

— Радио-радио!

— Ол чүз, ол чүз? — дээш чон үг-леп-ле келген.

— Герман-герман, ат болган-на — дээр, еске чүзү-даа чугаалай ал-бас.

— Орта чугаала, герман деп чүз, кандыг чүве ат болган, шөйбөй ча-гуала — деп, ангаалан уум-биле би-лишпей, бар шаам-биле кончутту-нуп үндүм.

— Фашист-фашист, герман бис-тин чуртувусы дайынныг халдаан, ат болган — дигеш, кижин ыглаар чыгымы, адымдан ам-на дүштү.

— Оон еске чүзү ымылаш, орта чугаалап көр! — деп, оон-моон орустап, тываал чоп шооаыны-ла берди. Дескиндир көөрүмге, мабей-каалаан доола бөкпөтөжиң келги-лаан. Кайдайлар: — ат болган-дыр, бурган ермезин, ам-на чүү болур ирги — дийишкан, пат-ла муңгараан, карактарың чоткулаан, аш-чегин, аш-салазын бөлүзүлүп турлар. У. Лаваа, Николай Паздерин, Иван Ру-ковкин, дегер-олап олурган Чим-бин холдарын ыкк кылтыр чүдүрү-түшкөн, чыккаан каан солдаттар ышмак, карактарың чидир көрүп-чен, «белен бис» дээш ышмак, чүү дээринин мапал турлар.

— Эргим аште! Ээлинин мездо-лин алдыга, берге-даа, дүшкүлүгү-лаа чүве болган ышмак-тыр. Чогум чүү деп чүвени талтып чугаалай алба кижин-дир мен. Силериниң-биле дөмөй, доңчулаарга, бистин социали-сттик Ала-чурттуусу — Совет Социали-сттик Республикамын Эвилелинни кымыче фашисттер Германия дайын-ныг халдаан деп чүвени билишме. Силер-даа ам чанынар, ажал-те-жээлинери хөгдөдүрүп эгелдер, мен Кызылга барып, чүвени ажалы-лаан, билингирин-биле тайылгырлыг боорин хуузаалып. Менди чаагай! — дээш, машинаже зап-ла бердим. Бү-рендирин көөрүмге, баштары бе-лик, карактары атеүт, «канжы-лаа далаалгы кууседиптер беле бис» дээш ышмак болдулар. У. Лаваа, Ни-колай Паздерин мапшага чедир ме-ни улаш, «бир эвес канжы-бир уу-ла» — эртериниң-лаа, ал-боттуу-лаа талашында — херекти болза, бү-рен-бай-хаакчылар белең, деп чүвени

Тыванын нам, чазаанга, оон ынай Советтин арат чонунга дыйнадыр эвеске көрөм, дарга» дийтирлер.

— Силерин патриоттук сеткилче-рини революстук нам, чалзакка дый-надыр мен. Байырлыг чаагай — дээш, халтым.

Кайнаар-даа кирбей, Топ Коми-тетке кел салы-ла, районун ынылган улаш, ынай-боз телефоннап үндүм.

— Каям, дунмам, Маныгы огулун берипти — деп телефоннапкан, диле-ли, «Белен!» диди.

— Данзанын бажында хөгүтү үн-үг херөжөн ыт кайымынын ирги? — дээримге — Байыр мен — дээш ыт келди.

— Маныгы огуз кайда ирги?

— Чап-чаа үнө халдым, албан че-ринде барды. Ат болган-дыр аа, кан-чаар кончуг чор, дарга? — дээш ыт, ыглаар чыгымы адынады.

— Чүү дээр оңу, дунмам, толар-гайын соонда-соонда — деп олур-умда, сурагалаан кижин кирип кел-ди.

— Ат болган, ам канчаар бис! Экин, дарга, — дигеш, Маныгы огуз таарымылаан, чүгө байдалын ужуң-кыдыны билген кижиге тодар-гайы-биле чугаалап эгелди. Ол ара-зында еске аште кабинет долу кел-ген, аразында симыражыр чыгымы, улуз хүнүн «иң»-даа билирбес апарган олурлар.

Ол-ла дораан ТАРН ТК-нын По-литбюрозу, ТАР-нын Биче Хурамын Президентуму болгаш Сайыттар Чөвүлде республиканын Он атуар онза Хурамын чымылапкан. Тыва-нын арат чону болза Совет респу-блика фашисттер Германияны чыла-шавар, Совет Ала-чурттуун фашизмге улуз актыг дайынны Тыванын база дайын болур дээринин дугайында анал илердир деп доктаалыг чангыс үн-биле үндүргөн. Ол соруглазы күт-сүр-биле бүгү күштү өдө уталаң-дырып, маанызар дээш шиптирчи Политбюро үндүргөн.

Ур-даа болбаалаа тос кожунунун төдөлгөсүн үлөстүп Он атуар Улуз Хурамыга чыгып келтирлел. Кы-зылдын халымы ажал. Кижилерин көөргө далашкан-лаа, арин-шыраын туткун-лаа ышмак болгулаар. Улут-Хемниг Кузаны биле Игек. Ба-

(Уланчызы. Эгези 2-ги арында).

түн дегенди билдирет. Херектен президиум толуктуу артыкча үнө кылат. Төлөлдөрү көргө аны жазып бөлөт. Чакырыкка айып-белек келет. Чакырыкка айып-белек келет. Чакырыкка айып-белек келет.

Индир кырында ТАРН Топ Комитетинин кежигүрү Салчак бекке үн-белек.

— Эргим эштер! Бистин Ада-чүртүбүз ССР-нин кырында фашисттер Германия өр араатан ышкыш, чарлап, мезгил-даа барымзалайын, дайындык халыктын кайы буютуу хордадан сепкилдене-биле диндады-мыс. Дүйн, бо айным 22-де, советтик арат чонуну дыйтаным, күш-ажалдык соода өт-бүдө-биле чакырык агарым тыным, ойнап-көчөп турганым ажылаш, совет кызы-гаарым шугумтуне фашист шеригини аны-бүрү кезектери халдап, ужал чүддөрү шериг чепсе-даа шыгылаан тайбын хоорай, суураарым кырында бөлбөлүр төп бадырган советтин информбюрозу диндактаным билер сун. Ол-ла диндактаным билер сун. Ол-ла диндактаным билер сун. Ол-ла диндактаным билер сун.

Кичээл доозулган соода Кызмат-да 6 школанын херимини иштине уруулар шимээрер, ойнап маңажым турарын бо-ла көрүп бо-тур. Бир катан аңаа үш дугаар, класстын өөрөнчкөн Сержа Сат-нин караан колдары-биле дүйт-түшкөн, ытлап турган. А оон ырак эвес чеге шим баштык ышкычтан.

— Бо ооду кым халтыт? — деп, школа аштакчысы Ольга Павлова Поршнина уруулардан айтырган.

— Силерин бирги класкыс огу-нар халкан чүе.

Поршнина Сержанын чанынга барган.

ТОМААРТЫР ӨЙҮ КЕЛГЕН

Чоокта чаа «Шын» солунга «Тайым ушкан... А оон?» деп эгелер шугумчелдиг чүл үгөн. Билде Ундзун Ооржактын арагалан алганда «бисте-бисте-бисте» бижэн. Ол-ла бужар-ла амтан чорду!

Самгалдай — Кызыл автобустунга баян бир ындыг кижини көрдүм. Ол болза, Уста башкылар турар Мас-пин-оол деп кижидир. «Таапылап» алыр дэп автобустан үн-ле халы-мыр, чоон боттуг, чинге аастыг шилде доозулган соруп чорур.

— Эй-эй, чолачы, тура дүш! — деп, Маспин-оол болгончол-ла башкылар бээр. Элен-тендин үнө халаш, авто-бус соонга барган, шилин 3—4 кире сорупкан, эгиз-тыныш-биле кырып кээр.

Мои майаи ам автобус тургусту-байн көрүер — деп, чолачы каш-даа улаа сатылдырган.

Автобус иштине кижилер харин-даа нормалан хей хире. Оларын аразында Маспин-оол каалай, үш уруу-биле кады чоран. Уруулар бичин-бичин, улуу-ла 5—6 хире хар-

нын шыгараттыган күштеринге улуг когаралды чедирген. Ленинни Коммун намы, Совет чааза «Бүгү күштү дайынны чылча шаарын-че!» деп, советтик арат чонуну кийтирган. Ону барымзалааш, мо-скавчылар, ленинградчылар, диевич-лер, бийскчилер, бүгү ССР-ниң арат чону Кызыл Шериге дуалаар акти-турани миллион санын опол-ченерин эвеледеп, хоорай, көдө суурун бүдүрүлгөн каш дакпыр бектип, бүгү күштү фронтуге ула-андырышкан-дыр — диген. Илетке-ле болуустун талавстан чуну кыл-ча когурун чугаалааш: — Тыва Арат Республика Совет Эвилелинин Ада-чүртүбүз Улуг дайынны бистин деп таңаар — диген. Илеткелин доозун каан соода. Улуг хуралдыг кыр-жикчилер тура халыккаш: — шын-шы, чуудуг-чуудуг — дикчилген.

Илеткеде унган саналарын херек кырында ботандырар дугайында чуну кылза чоттур деп чүбейе төлө-лөр ханым-биле болдун, байдал дээрге аңаа эвес, дүшкүртүгү деп чүбейе билген, инди кырында чет-кейиби унуп, улаанында бодалым ичин-биле илереп тургулаан.

— Улуг-Хем кожуундан келген, Ийн-Тал чурттуг, алдан хар чыган, ам МЧЭЖ кежигүрү Иргек деп ашак-тан, мей, эштер. Бо чымшыче атта-нырымга жокаларым үдөшшөш, ылап-ла чаган чүе. ССР-дээр

бистин адамыс, азыракчымыс, хо-сакчымыс. Кижини төрөөн адамын-га кым-даа кара сакгыштыг халлап келсе, чылда өлүр эвес, камгалаар, чылча шалчыр-ла болгай. Хугбай-раан, шала улагы берген-дир мей, оон башка Чепер-Борамын муш-каш, хуртун ланчымын чүктөшөш, оолдарым кызыл шериглеримин аразында барган, ол мажистерин кара баарын камнавайн, кара-ку-лаан чакпайн чораш, бодум барып түдүр чүбөмүн. Ча канчаар, бодум-дүм кырыл берген дээс холуп каа-рун чүе болза, беш адымнын дөр-түн, он илээмин-сезин, ийн чүс хоомун чүс бегежин Кызыл Шери-нин чеминге, мунарыга берейн. Мени үдөн жокаларым барык-сене-чилер, ийн-талчы, кара-булчулар база-ла ылым — диген, олудунда барып.

— Шын, шын, мен база, мен ба-за — дон кыйгы залды долган. Ха-мык төлөдөр олудундан турган, хат-шурганда шилден арга ышкыш, сес дилэн, фронтуга, Кызыл Шери-ге малын, өт-херектиги аңаан — кыдындан көргө ана мөйөр бер-ген — Улуг-Хемин ужары-ла!

— Чааана, Хөндөргей чурттуг Хулер-Бор-дур мен. Ол кырынын мажик чоп кончур хоранын араа-тан боор. Харым Иргектен база-ла дудас-ла болгай. Кызыл Шериге алыр чүе болза, ол мрондуга деми

ол мажисти чылча шаарында база-ла кижини, ам дораан-даа болза баарымы илереттим. Шагга бир чылын кыштамга кажаа кырында үжүтүн хам-биле басырып, ааржы-куртту бөдүрө дүвүткө кагаш, чаага оруншуп алган соода алтай аан деп болаш, кажаа азынла азып каапкан кижин мей. Оому алыр-ом-ле да халазында чед бердим. Ирак-тан көөрүмге кыштамны кокаарак дойлаан тур. Боомун ылавылан ар-гаш үгөнчүм. Чазый кулугурун мой-нунда демир хууну кедирипкен, ин-да-мында халап, ана мөйөр ат-ла! Девилен халып турганым ажылааш, чоокшудалыр үгеп келген, чарын аразымы шыгараш басылаттым. Адактаам сүргөн дилги ышкыш, каш халааш, барып ушту. «Херем ой, кижини чуртунга чүе чепсе-реп чок дилемин!» деп бодавы-лаан, ооргалды теверимге, чүтлө дүг дилган шодой ышкыш, беди-лөр болду. Кырынын мажистерин ССР-ниң кырында оор эзу-биле хала-дан болтаан, база-ла ол көк бөрү ышкыш кочалга, азы какага ышкыш шалчырар. Капка болган болза Со-веттик маадырыг шериг, Төрөн чуртунга ынак арат чону, бүгү дее-тейин сепкил-сакгыштын, өт-херек-тигин дуаламчымын. Чаа, ол-ла бо-дал дүргөн-биле когуртунга малын-нын 100-түн 70 хууну Кызыл Ше-ригиги мунарыга, хуэни-кужун-ге бердим. ССР-дээр, маадырыг Кызыл Шериг дегерезин! Ленинни Ком-мун намы дегерезин! — дээрге, төлөдөр база-ла арга ышкыш тура ха-лап, «Мей, мей!» дон кыйгы Кулугу-ра ордууна чагыланын-ла тур.

Иштимде боомун, араттарым чуга-аан шилинчеп олурарымга, бүгү Тыванын арат чонунан келген төлөдөрүн чангыс кижин ышкыш сепкил-соруу ССР-ниң кырында

дирелген айымды бодунуу кыл-дыр санап, үе-дүтпөн бөр бергелер-ин дең алып, олчаларын чартыкта-шп, үжүтүп турган Тыва болган Россиянын арат чонунангы найы-ралды бо хуенде эгелеш улам-на быжгып барган, кезээ-мөңгө бо-ланы чүрөккө дораан-на «чик» дээр болду.

«Фашист Германиянын бистин социалист Ада-чүртүбүз — ССР-ниң кырында оор, дээрбис эзу-биле халлаанын динлаш, бүгү Тыванын арат массанын мурунундан, үдү-түн 10 дугаар Улуг хуралынн тө-лөдөр килеңдешкени-биле карган, фашизмни саяар хууну чоокшудал-дыры-биле бүгү күжүс-биле дуа-лаарымыс угулугаап чарыктап тур бис. Бүгү күжүсүстү, өт-херек-тигин, сакгыш-сепкилсиз Совет Эвилелинге, оон Кызыл Шеригини дайынны чылча шаарында бээр-висти даңгырадымыс. ССР-дээр, Ленинни Коммун намы дегерезин! Фашист германия саяар болуун! — дон сөстөр-биле он дугаар Улуг ху-ралын кыйгырып-угулугаанын сөзү бүгү Тыванын сакгыш-сепкилин, чангыс дай чүткүдүн илереткен.

Моон көргө, Совет Эвилелинин Ада-чүртүбүз Улуг дайыннын бирги хуенден эгелеш, Тыванын арат чонуну, революстүг нам, ча-лаа чангыс-даа алдарынын, ССР-ниң талаанын тургуканын дигит херекти болду-тур. «Найрал бер-ге үеде билдирер» деп орус улустун үдөгөр сөзү 1941 чылда Совет Эви-линин Ада-чүртүбүз Улуг дайын-нын үеде оналанын көзүлгөн.

ТАР-нын Х Улуг хуралы ажылын беин дооплап, төлөдөрү тараваан хире-де, фронтуга ажи-туразы-би-

ле баарынын чопшарелин дилэн билдирешкенин, ма-матанын, өт-херекселерин Кызыл Шериге, фронтуга белекке берилген, ханы сепкилин илереткен чагаалар урду-нуп-ла келген.

Совет Эвилели, Октябрьнин социалист Улуг революцияны эвес болза, орус чон бодунун иинг ха-лума холун биске сунуп бербөөн болза тывалар бистерге чүү боор, шагга-ла буурай берген турарымыс билдирер. Мынчанга социалист Ада-чүртүбүз ССР-ни холум-биле барып камгалаарымын чепсе-реп кө-рүер» дон билдирешкенин Эдегей чурттуг Хомушчу Чүртүг-оолдан партия-нын Топ Комитетинге келген.

«Аңаа-ла ополченеп, чер тесеп турарга кайы боор. Бистер боо-чеп-сепкил-даа, чыскаалары-даа өрө-нип алдымыс, бистин черде Кызыл Шеригин хураалына чорудуп кө-рүер ТАРН Топ Комитетинден диле-бис» дон билдирешкенин Надаа-жап, Кечил-оол, Бүрөкпей суугааран келтирген.

«Бистин социалист Ада-чүртүбүз ССР-дэйн-биле ол хире хангыт демеелди чорудуп турганда анаа олурамыска кайы боор. Делегей-нин салымын шиптирээр ол ту-дүшүкүнү мурунку олурунче ко-руларын дилемиз. Сынаа, Бай-лак, Норжун, Севил, Бичен дон хер-ектен кижилерин билдирешкени-рери база-ла урдуган.

«Бүгү күштү фронтуга, дайынны чылча шаарында, тилелген хан-дарымын» дон кыйгырып Тыванын шипту-ла булунарында тараан. Бо-дал көргө, бүгү Тыванын байдалы кымсыкаа ө-лө, Дамдычыл биле Агел Лубашини олар Кызыл Ше-риге хаак чааар мастерскада шипту-ла чурттай берген, өг-оранын-

даа уткан, ша-минута-даа барым-залааш. Эргин, Тестин Пилтермаа, Ак-Алаштын Биче-кыс, Норжунмаа кызыл шериглерге чылгы уктар, хол-лашы, херектеш тоннар, таапкы ха-мы, кышкы бөртөр дараан, чүрек-тин иинг дамырылган үгөн бодал-дыр чагааларын узу чокка урдун-дуруп-ла турганнар.

Кызыла, кожуунар төптеринде, улуг-биче суураара, бүдүрүлгелер-де, колхозтарда күш-ажалдын тем-пизин, ажыл шагын чөп ажылаа-рын, шериг артеминге өөренип, опол-ченерин шипту-ла дайынны негел-деинге чыгырткан, Бүгү Тыва фрон-туге күш-ажалын, сакгыш-сепкил бүрүн улаанынган турганын ам демеелдээрге өөрчүтүп болбайн кам-чаар.

Кызылдын ар, херектен албан-хаакчылары, тускай артемингер Топ Комитеттин чанында бирги опол-чен ротага өөренип турган. Башкы-сы полковник Семён Константинович, майор Тана-Самбу. Диндактаным Александр Пальмбах, Сергей Пюрбю, Ховалыг Сат, Мангыт огул, Лерек Амьрбеди, Даваа Чингис — ийитиле-биле үжөн ажыг кижин, Адаан шагын теген, ополченчилерин теоретик-тинг кичээли. Класстын парталарын ээлепкен, аразында сымарышкылаан, информбюролун диндактаным сокур-гал, бистин Кызыл Шериге фа-шистерин чылча шалкыш, Москва-нын кызындын ырадыр олаккан дугайын хөөрөшкен олурганнар.

— Турнар, полковниктер! Опол-чен чоруп олур, тованыгы! — деп командалаш, Семента Пюрбю буу-лаан тур. Ополченер чирт-ле дээн. Пюрбю аңаадан, буулаан холун ба-дырарын уттушкан, көдүргөн олчаа түр.

(Уланчылы).

Мергелдейге чагаалар

Канчап барган ада-иел?

— Чаа бер, агаи майаи берген боор. Эр дилги бичин-бачы чүеги ыгылаас чор — дээс, көгүдүп турган, чорудупкан.

Оолдун караанын канчап барган бенин көрбөш, караак ажит ирмалытарын хараан. А Сержанын оон сөүлүнде эчиге үр чытырар.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.

Сержанын иези Хөтүлкен Сат бо дугайын Поршнинерге барып чугаа-лаан. Дон баарлыг «жокалар» бу-рууун бенин билимдештерин. Харын оларынч бекши классыс улуг огуу Володя Саттарын соңазынын ду-жуга дүнүч-ле кээр, дилын ужул-таш: «Ол боор, таптымы!» деп турар апарган.

Поршнин Володяны ады-суура М 6 школада үгөн. Ол ышкан, чу-рум үрээр, тованчы, башкыларын,

эмээр ужура таварышкан. Он бир харлыг бичин оол ийн караанын бирээзинден чарылаан.